

Handläggare

Gustav Richard Hjorth Tegman
Telefon: 08-50814644

Till

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd
2024-02-22

Remiss av förslag till riktlinjer för att motverka felaktiga utbetalningar inom personlig assistans

Svar på remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2023/1333

Förvaltningens förslag till beslut

1. Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Ärendet justeras omedelbart.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen i Stockholms stad har skickat *Riktlinjer för att motverka felaktiga utbetalningar inom personlig assistans* på remiss.

De föreslagna riktlinjerna innehåller anvisningar för utredning, dokumentation, genomförande och uppföljning. De syftar till att ge stadsdelsnämnderna stöd och vägledning i arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar inom personlig assistans. De ska även fungera som stöd och vägledning i det praktiska arbetet med att tolka lagstiftningen i de individuella bedömningar som ska göras vid frågor om personlig assistans enligt LSS.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning ser positivt på att socialförvaltningen har arbetat fram riktlinjer för att motverka felaktiga utbetalningar inom personlig assistans. Förvaltningen föreslår att Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bakgrund

Kommunstyrelsen i Stockholms stad har skickat *Riktlinjer för att motverka felaktiga utbetalningar inom personlig assistans* på remiss. Remissen inkom till förvaltningen den 5 december 2023 och ska besvaras senast den 27 februari 2024.

Remissen har även skickats till stadsledningskontoret, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd samt Kungsholmens stadsdelsnämnd.

Ärendet

Socialförvaltningen i Stockholms stad har uppmärksammat behov av att ta fram särskilda riktlinjer för att motverka felaktiga

utbetalningar inom personlig assistans. De föreslagna riktlinjerna innehåller anvisningar för utredning, dokumentation, genomförande och uppföljning. De syftar till att ge stadsdelsnämnderna stöd och vägledning i arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar inom personlig assistans. De ska även fungera som stöd och vägledning i det praktiska arbetet med att tolka lagstiftningen i de individuella bedömningar som ska göras vid frågor om personlig assistans enligt LSS.

Rätten till personlig assistans infördes år 1994 och är en viktig och ofta väl fungerande insats för personer med funktionsnedsättning som har stora och omfattande behov av stöd. Det finns många engagerade och seriösa utförare av assistans. Det har framkommit att det också förekommer oseriösa utförare och felaktiga utbetalningar inom den personliga assistansen. Personlig assistans har kommit att räknas som en av riskbranscherna för ekonomisk brottslighet och det finns en fortgående och utbredd problematik där assistansersättning används på ett felaktigt sätt och/eller i kriminellt syfte.¹

Enligt inspektionen för vård och omsorg (IVO) finns det ett förmodat stort mörkertal vad gäller förekomsten av bidragsfusk inom personlig assistans riktat mot kommunerna.²

Eftersom det inom personlig assistans är den enskilde som själv tecknar avtal med utförare har inte kommunerna samma möjligheter till insyn, kontroll, sanktioner, hävning och skarpa kravställningar som då kommunen själv upphandlar och tecknar avtal. Det innebär en begränsad rättslig möjlighet för kommuner vad gäller åtgärder, som sträcker sig till möjligheter att informera och underrätta andra myndigheter eller till att begära återkrav.

Enligt åklagarmyndigheten kan framförallt två huvudtyper av assistansbedrägerier urskiljas:

- *Simultanfallet* där den som får assistansersättningen överdriver eller låtas ha ett hjälpbehov eller funktionshinder.
- *Utnyttjandefallet* där brukaren i regel har en funktionsnedsättning och hjälpbehov men utnyttjas som brottsverktyg av andra för att få assistansersättning som sedan inte används till att ge brukaren stöd.³

Båda fallen förutsätter att assistanstimmar som inte har utförts redovisas till kommunen eller Försäkringskassan såsom utförda.

I Stockholms stad är det respektive stadsdelsnämnd som ansvarar för handläggning av personlig assistans. Ansvaret för arbetet med att upptäcka och utreda felaktiga utbetalningar inom personlig

¹ SOU 2023:35 s. 138

² Förslag till åtgärder gällande oseriösa assistansanordnare, IVO 2020-11 s.38

³ SOU 2023:35 s. 138-139, 150

assistans ligger på varje stadsdelsnämnd och det saknas gemensamma rutiner för hur detta arbete kan genomföras. Stadsrevisionen genomförde 2020 en granskning av stadsdelsnämndernas verksamhet där de granskade den interna kontrollen vad gäller köp av personlig assistans utförd av externa utförare. Den sammanfattande bedömningen var att den interna kontrollen inte var tillräcklig.⁴

I budget för år 2021 fastställde kommunfullmäktige att systematiska välfärdsbrott ska motverkas. Inom ramen för uppdraget togs en handlingsplan för att upptäcka, utreda och förebygga välfärdsbrott fram. I handlingsplanen finns förslag på konkreta åtgärder som stadsdelsnämnden kan vidta för att motverka välfärdsbrott inom personlig assistans.

Inom ramen för arbetet påbörjade socialförvaltningen också ett arbete på stadsövergripande nivå med att ta fram riktlinjer för att motverka felaktiga utbetalningar inom personlig assistans.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelning Social omsorg vuxen.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning ser positivt på att socialförvaltningen har arbetat fram riktlinjer för att motverka felaktiga utbetalningar inom personlig assistans. Förvaltningen menar att allt stöd för att motverka felaktiga utbetalningar är välbehövligt och kan stärka det viktiga arbetet mot minskad brottslighet inom välfärden. Eftersom arbetet med att på olika sätt motverka felaktiga utbetalningar inom personlig assistans kan vara av känslig karaktär är det också extra viktigt med tydliga riktlinjer kring hur ett sådant arbete bör gå till.

Förvaltningen noterar att innehållet i de framtagna riktlinjerna i stort överensstämmer med innehållet i de rutiner kring att motverka felaktiga utbetalningar som förvaltningen sedan tidigare har arbetat fram men att riktlinjerna har en annan bredd och är ett mer informativt dokument. En styrka med de framtagna riktlinjerna anser förvaltningen vara att de kan bidra till att stärka den systematiska samordningen över staden.

Förvaltningen ser positivt på riktlinjernas möjligheter till att bidra till ett mer säkert och likställt arbete med att motverka felaktiga utbetalningar inom assistans i staden.

Jämställdhetsanalys

Enligt socialtjänstrapport 2022 var det marginellt fler män än kvinnor som erhöll personlig assistans år 2022, vilket innebär att

något fler män än kvinnor kan komma att beröras av eventuellt arbete enligt kontroller och bedömning beskrivna i riktlinjerna. I övrigt bedöms själva riktlinjerna vara könsneutrala.⁵

Barnrättsperspektiv

Personlig assistans enligt LSS är en insats som kan ges till barn eller till vårdnadshavare med barn. Vid alla aktiviteter som avser arbete för att motverka felaktiga utbetalningar inom personlig assistans och där barn berörs, måste barnets bästa beaktas.

Tillgänglighet

Socialnämndens råd för funktionshinderfrågor ställer sig i socialförvaltningens tjänsteutlåtande *SOF 2023/476* positiva till alla åtgärder som kan leda till att kriminellt agerande inom assistansverksamhet kan begränsas eller stoppas. Rådet belyser samtidigt att det på grund av funktionsnedsättning, missförstånd, okunskap eller slarv kan förekomma att enskilda inkommer med felaktiga underlag och att det i sådana fall inte bör betraktas som en handling med kriminellt uppsåt.⁶

Förvaltningen menar att det är en viktig synpunkt som understryker betydelsen av att företrädare till, eller enskilda personer som beviljas beslut om assistansersättning får stöd och tillräckligt med information, anpassad efter den enskildes behov, för att på så sätt minska riskerna för felaktigheter i underlagen som ligger till grund för ersättningen.

Förvaltningen ser att de framtagna riktlinjerna kan bidra till att stävja de så kallade utnyttjandefallen i vilka personer med funktionsnedsättning och som har behov utnyttjas och inte får sina behov tillgodosedda.

Förvaltningen föreslår att Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Anders Carstorp
Stadsdelsdirektör
Enskede-Årsta-Vantör
stadsdelsförvaltning

Veronica Starck
Avdelningschef
Enskede-Årsta-Vantör
stadsdelsförvaltning

Bilaga

Riktlinjer - Motverka felaktiga utbetalningar inom personlig assistans

⁵ Dnr SOF 2023/476 s. 15

⁶ Dnr SOF 2023/476 s. 16-17

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Anders Carstorp, Stadsdelsdirektör	2024-02-06
Veronica Starck, Avdelningschef	2024-02-02